

Полевікова, О.Б. Реалізація завдань мовленнєвого розвитку дітей шостого року життя на інтегрованих заняттях [Текст] / О.Б. Полевікова // Педагогічна теорія і практика : зб. наук. праць. –К.: КиМУ, 2011. – Вип.2. – С. 257-268.

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ШОСТОГО РОКУ ЖИТТЯ НА ІНТЕГРОВАНИХ ЗАНЯТТЯХ

Полевікова О.Б.

*Херсонський державний університет, м.Херсон, вул.40 років Жовтня, 27,
73000; тел. 097-30 000-77; E-mail: polevikov@list.ru*

Автор обґрунтовує особливості реалізації завдань мовленнєвого розвитку дітей 6 року життя на інтегрованих заняттях у дошкільному навчальному закладі в контексті вимог Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» в теоретичному та практичному аспектах.

Ключові слова: мовленнєвий розвиток, інтегровані заняття, Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».

Постановка проблеми. Процеси гуманізації та гуманітаризації, що відбуваються в системі освіти нашої країни, активізують перегляд домінуючих завдань педагогічної діяльності, їх адаптацію до нових соціальних відносин.

Раціонально-логічна і емоційно-образна дидактики є двома полюсами єдиної наукової дидактики. Сучасний навчально-виховний процес організовується з урахуванням вищевказаної тенденції, яка відображається в різних інноваційних формах роботи з дітьми, серед яких чільне місце посідає інтегроване навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідеї інтегрованого навчання отримали потужний імпульс до розробки в педагогічній теорії та практиці.

У якості психологічного обґрунтування виступають ідеї розвиваючого навчання Л.Венгера, П.Гальперіна, О.Запорожця, Ф.Сохіна, І. Якиманської та

інших, засновані на вченні Л.Виготського про співвідношення навчання і розвитку; концепції ампліфікації психічного розвитку дошкільника, що базується на висновках О.Запорожця про взаємозв'язок розвитку психічних функцій, їх цілісності; дослідженні М.Поддякова в галузі розумового розвитку дошкільників.

У дошкільній педагогіці накопичено значний теоретичний і практичний матеріал з проблем взаємозв'язку видів дитячої діяльності з позицій комплексного та системного підходів (Н.Ветлугіна, Т.Казакова, О.Ушакова, С.Чемортан та ін); упровадження інтеграційних процесів у практику роботи дошкільних закладів (А.Богущ, Г.Беленька, Н.Гавриш, О.Кононко, К.Крутий, В.Кудрявцев, Н.Лисенко, Т.Пироженко, С.Якименко та інші).

Однак інтегровані заняття спеціально не вивчалися як форма інтегрованого навчання, а досліджувалися в рамках проблеми взаємозв'язку змісту розділів навчальної діяльності.

Недостатньо виявлено специфіку інтегрованих занять у контексті реалізації завдань мовленнєвого розвитку дітей. Спостереження та аналіз педагогічного процесу в дитячих закладах показали, що вихователі відчують значні труднощі при конструюванні змісту інтегрованих занять із дітьми дошкільного віку. Розробка методики інтегрованих занять здійснюється в кращому випадку інтуїтивно, часто компоненти навчальної діяльності поєднуються механічно на основі загальної теми.

Мета статті: обґрунтувати особливості реалізації завдань мовленнєвого розвитку дітей шостого року життя на інтегрованих заняттях у дошкільному навчальному закладі в контексті вимог Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» в теоретичному та практичному аспектах.

Відповідно до мети визначено такі **завдання:**

1) з'ясувати зміст основних дефініцій дослідження;

- 2) здійснити аналіз завдань мовленнєвого розвитку дітей шостого року життя в аспекті нової програми;
- 3) визначити специфіку інтегрованих занять з дітьми дошкільного віку;
- 4) розробити конспект інтегрованого заняття з урахуванням визначених у статті позицій.

Виклад основного матеріалу. Питання про використання інтегративного підходу до освіти дітей дошкільного віку, організації інтегрованих занять постає у 70-ті роки. Потреба в цьому пояснюється цілим рядом причин:

- світ, що оточує дітей, пізнається ними у своєму різноманітті, і розділи дошкільної освітньої програми не дають уявлення про цілісність явищ, дроблячи його на розрізнені фрагменти;
- інтегровані заняття розвивають потенціал самих вихованців, спонукають до активного пізнання навколишньої дійсності, розвитку мислення, комунікативних здібностей;
- форма проведення інтегрованих занять нестандартна, цікава; знімається стомлюваність, перенапруження вихованців за рахунок переключення на різноманітні види діяльності, підвищується пізнавальний інтерес;
- інтеграція в сучасному суспільстві пояснює необхідність інтеграції в освіті;
- за рахунок посилення міжпредметних зв'язків вивільняється час, який можна використовувати для подальшого розвитку вихованців, індивідуальної роботи, а також – для проведення міні-занять практичної спрямованості;
- інтеграція сприяє самореалізації, самовираженню, творчості педагога.

Поняття про інтеграцію, розроблене у сфері фундаментальних наук, на сучасному етапі розвитку науки й освіти досить широко використовується і в педагогічних науках. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови знаходимо, що «інтеграція» - це «1. Об'єднання в ціле будь-яких

окремих частин. // Об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи. // Процес упорядкування, узгодження та об'єднання структур і функцій у цілому організмі [2, с.500]».

З метою чіткого однозначного використання терміна інтеграція Н.Гавриш було проаналізовано однокореневі поняття: «Саме поняття **інтеграція** слугує для позначення процесу чи стану відбудови через відновлення, поповнення, об'єднання в ціле раніше ізольованих частин; тобто, означає результат інтеграції чи дію, яка веде до цього результату; термін **інтегратор** визначає чинник, відновник, пристрій для інтегрування; **інтегральний** – значить цілісний, єдиний, неподільний стан, пов'язаний інтеграцією, чи специфічний спосіб пізнання; поняття **інтегративний** визначає процес, у якому реалізується зовнішня й внутрішня, змістовна й процесуальна сторони інтеграції; **інтегрований** – значить цілісний, без внутрішніх суперечностей стан, що задається ззовні, **інтеграційний** – характеристика процесу, який реалізується за допомогою інтегративних засобів; слово **інтегрування** визначає процес знаходження цілості за елементами; **зінтегрувати** – тобто повністю виконати інтеграційні дії; **інтегрувати** – значить поетапно ввести елементи в задану систему з наявністю домінуючих елементів [4, с. 12].

«**Інтегровані заняття** – це форма навчально-виховної роботи, яка об'єднує блоки знань з різних галузей навколо однієї теми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів дітей, що дає змогу пізнавати певне явище з різних сторін, досягати цілісності знань. Результатом системного впровадження таких занять є формування системного мислення, збудження уяви, позитивно-емоційного ставлення до процесу пізнання [4, с. 17]».

До специфіки інтегрованого заняття належить синтез змісту досліджуваного матеріалу, теоретичного та практичного навчання; предметів освітнього циклу між собою; діяльності двох і більше педагогів та

ін. Таке заняття є одним із напрямків міжпредметної інтеграції, має середню ступінь інтеграції. Структурування матеріалу здійснюється через горизонтальний тематизм. Форма має змішану структуру. Предметом аналізу виступають багатопланові об'єкти, зберігається самостійність кожного розділу зі своїми цілями, завданнями, програмою.

Інтегровані заняття сприяють підвищенню мотивації навчання, формуванню пізнавального інтересу вихованців, цілісної картини світу і розгляду явища з декількох сторін; розвитку мовлення, формуванню вміння вихованців порівнювати, узагальнювати, робити висновки, знімають перенапруження, перевантаження; поглиблюють уявлення про поняття, закономірності, пов'язані із поняттям, розширюють кругозір; ґрунтуються на знаходженні нових зв'язків між фактами, які підтверджують чи поглиблюють висновки, спостереження вихованців; емоційно розвивають дітей, тому що засновані на елементах музики, живопису, літератури, пластики руху та ін.

Інтегроване навчання є новою моделлю навчання, спрямованою на потенційний розвиток дошкільника, особистісно орієнтоване навчання і виховання дітей, з урахуванням їхніх нахилів і здібностей.

Підтримуємо авторів нової програми у поглядах щодо місця і ролі занять у реалізації завдань мовленнєвого розвитку дошкільника:

«То ж яким бути заняттю, а точніше – розвивально-виховній зайнятості дітей? Це пошук і теоретиків, і практиків. З погляду ефективності мовленнєвого розвитку найдоцільніше віддати перевагу міні-заняттям, що дає змогу врахувати міру зацікавленості, інтересу дітей, дозування інформації чи завдань, розведення в часі того змістового наповнення, яке за умов традиційності мало означені часові рамки. Не вносячи поки що істотних змін у планування, розкладаємо традиційне заняття на кілька частин (їх кількість вихователь може визначати самостійно, залежно від обсягу програмового матеріалу, зацікавленості дітей, наявності обладнання, посібників тощо). Тривалість кожного фрагмента не повинна перевищувати меж виникнення й утримання інтересу дітей [3, с.128]».

Разом із тим вважаємо, що інтегроване заняття з дітьми шостого року життя сприяє реалізації ідеї ампліфікації – провідної ідеї Програми «Я у Світі», а також має значні можливості щодо забезпечення мовленнєвого розвитку дошкільника зазначеної вікової категорії: розвитку фонематичного слуху, вдосконалення звуковимови та літературного мовлення; збагачення словникового запасу за сферами життєдіяльності «Природа», «Культура», «Люди», «Я Сам»; розвитку граматичних умінь; розвитку умінь комунікативного мовлення; навчання елементів грамоти [3, с.214-228].

Продемонструємо зазначене на прикладі заняття з теми **«Барви весни»** (із пріоритетом інтелектуально-мовленнєвих завдань).

Мета. Учити дітей розуміти та використовувати у своєму мовленні художні засоби мовлення, збагачувати словник емоційно – оцінною лексикою: прикметниками, які визначають якості предметів.

Розвивати образність мовлення дітей, логічне мислення, творчі здібності.

Виховувати дбайливе ставлення до природи, допомогти дітям відчувати радість приходу весни.

Обладнання: дидактичні картки, готова заготовка для малювання, вірш В.Ладжинець, моделі речень з опорними малюнками

Словник: барвіста, яскрава, ніжна, лагідна; травонько –травонько, сонечко

Попередня робота: підготовка моделей речень із опорними малюнками

Тривалість: 30 – 35 хв.

Вікова група: старша група ДНЗ

Хід заняття

I. Вступна частина. Організаційний момент

ВИХОВАТЕЛЬ: Любі діти! Починаємо наше заняття із загадки:

День прибуває,
Сонце припікає,
Пташки прилітають
Коли це буває?

ДІТИ. – Навесні!

ВИХОВАТЕЛЬ. – Молодці, вірно.

II. Основна частина

2.1. Дидактична гра «Яка вона, весна»

Підбір епітетів до слова «весна»

ВИХОВАТЕЛЬ. – Діти, а яка вона, весна?

ДІТИ. – Чарівна, лагідна, зелена...

ВИХОВАТЕЛЬ. – Так, молодці! А зараз ми пограємо з вами в гру «Знайди зайве».

2.2. Дидактична гра «Знайди зайву картку»:

Вихователь показує дітям ряд карток, а діти повинні назвати зайву картку у даному логічному ряді.

Показ карток - листя салату, редис, кріп, кавун

В.- Діти, подивіться, що це? (показ карток)

Д. – Листя салату, редис, кріп, кавун....

В. – А що зайве?

Д. – Кавун.

В. - Так, молодці! Машо, повтори, будь ласка, що зайве?

Маша – Кавун!

В. – Молодець!

В. – Миколо, так що зайве?

Д.- Кавун.

В. – А чому?

Д. – Тому що кавун дозріває влітку і восени.

В. – Молодець!

2.3.Робота з віршем В. Ладжинець «Веснянка»

2.3.1. Слухання вірша з мотивацією

ВИХОВАТЕЛЬ: Діти, послухайте, будь-ласка, вірш і скажіть, з чим порівнюються промінці сонечка у ньому?

Травонько - травонько,

Зеленись,
Золотому сонечку
Поклонись,
Щоб гулялось весело
Дітвори.
А ми того сонечка
Промінці
Упіймаймо решетом
У руці.
Заплетемо в коси їх,
Мов стрічки.

2.3.2. Повторне слухання вірша з інсценізацією. Аналіз вірша.

ВИХОВАТЕЛЬ: Я читатиму початок, а ви руками відтворюйте події вірша. (Діти присідають, піднімають руки ввєрх, уособлюючи травичку. На спонукання «зеленись» - хитають руками вправо – вліво; на слово «поклонись» - кланяються; на слово «Упіймаймо» - стрибають на місці.)

2.3.4. Проблемні запитання:

В. - З чого можна здогадатися, що у вірші йде мова про весну?

Д. – зеленіє травонька, ...

В. – А що відбувається з сонцем навесні?

Д. – Сонце навесні починає гріти тепліше!

2.5. Повторення прикмет

В. – Молодці! А чи знаєте ви прикмети про весну?

Д. – Грак нагорі – весна у дворі

В. – А ось послухайте ще кілька:

Ранній виліт бджіл – гарна весна буде.

Побачив грака – весну зустрічай.

2.6.Фізична хвилинка:

В. – Діти, ви вже втомилися? Давайте трохи відпочинемо.

2.6.1. Пальчикова гімнастика «Весіннє пробудження»

Пальці вертикально поставлені, долоні доторкаються подушечками, великі пальці загнуті всередину, і потім розгинаємо пальці один за одним (пробудження квітки). Схрестивши прямі пальці в зап'ястях, щільно зімкнути прямі пальці. Долоні рухаються тільки у зап'ясті.

2.6.2. Лісова фізична хвилинка

Вітер лісові дерева хилить (нахили вправо, вліво)

Яскраві метелики скрізь пурхають (змахи руками, ніби крилами)

Стрибають по гілках білка з білчням (стрибки)

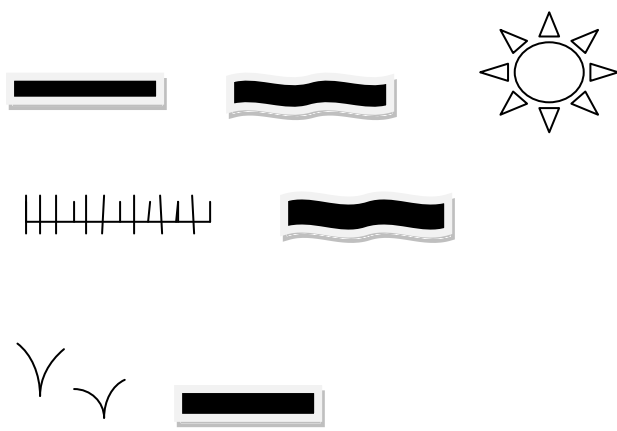
Їдять суніці в лісі дітлахи (присідають)

2.7. Складання творчої розповіді за поданим початком, кінцівкою, опорними моделями та малюнками.

В. – Діти, подивіться на дошку, зараз ми з вами спробуємо скласти розповідь про чарівну пору року – весну.

Робота з графічними моделями

Прийшла весна.

Настала весна.

Відтворення тексту частинами, усього тексту.

ВИХОВАТЕЛЬ: Зараз ми з вами спробуємо скласти розповідь про весну, для цього в нас є ця підказка (показ графічних моделей). Спочатку ми спробуємо це зробити по одному реченню. Яке перше речення?

ДІТИ: Прийшла весна!

ВИХОВАТЕЛЬ: Молодці!!! А тепер подивимось, що означає друге речення?

ДІТИ: Світить яскраве сонечко.

ВИХОВАТЕЛЬ: А третє?

ДІТИ: Травичка зелена.

ВИХОВАТЕЛЬ: Дійсно, розумнички!!! А останнє речення?

ДІТИ: Пташки прилетіли.

ВИХОВАТЕЛЬ: Гарно ми з вами попрацювали, а зараз Олена спробує повторити текст за допомогою підказок.

(Оленка розповідає. За бажанням, вихователь може спитати ще декількох дітей.)

2.8. Образотворча діяльність (пальчикова техніка малювання) – малювання на заготовці, за допомогою великих пальців, весняних квітів.

ВИХОВАТЕЛЬ: Ми вже з вами втомилися і тому зараз будемо малювати, але не пензликами, а нашими пальчиками. Уявимо з вами, що наші пальчики – справжні чарівники, і можуть малювати яскраві квіти на цій галявині (показ заготовки для малюнку). Уявили?

ДІТИ: Так!!

ВИХОВАТЕЛЬ: Отже, давайте всі разом створимо гарну весняну галявину з квітів.

(Діти малюють пальчиками квітки на заготовленому ватмані)

III. Заключна частина

В. – Отже, якими словами можна змалювати весну?

Д. – Барвиста, тепла, ніжна

В. – Молодці! Оленка, скажи, яка весна?

Оленка - яскрава, запашна

В. – Молодець! Діти, а які прикмети про весну ви знаєте?

Д. – Грак нагорі – весна на дворі. Побачив грака – весну зустрічай. Ранній виліт бджіл – гарна весна.

В. – Молодці! Чи зможете ви розповісти батькам текст про весну, який ми сьогодні склали?

Д. – Так!

В. – Давайте ще раз його прочитаємо (читання всією групою та окремо)

В. – Діти, подивіться, яку красу ми створили! Які гарні квіти ми намалювали!
Нехай ці квіти дарують всім весняний настрій та усмішки!

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, упровадження ідей особистісно орієнтованої технології у педагогічному процесі дошкільних установ уможливило реалізацію завдань мовленнєвого розвитку дітей шостого року життя на інтегрованих заняттях в дошкільному навчальному закладі.

Подальших розвідок у даному напрямку, на нашу думку, потребує моделювання педагогічної та методичної технології інтегрованих занять із пріоритетом інтелектуально-мовленнєвих завдань у контексті вимог Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».

Література:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Наук. ред. та упоряд. О.Л.Кононко. – 2-ге вид., випр. – К.: Світич, 2008. – 430 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) \ Уклад. і голов.ред. В.Т.Бусел. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
3. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я і Світі» / О.Л.Кононко, З.П.Плохій, А.М.Гончаренко [та ін.]. – К.: Світич, 2009. – 208 с.
4. Сучасне заняття в дошкільному закладі: Навчально-методичний посібник / За ред.Н.В.Гавриш; авт.кол.: Н.В.Гавриш, О.О.Лінник, Н.В.Губанова. – Луганськ: Альма-матер, 2007. – 496 с.

The author proves the particularities of 6-yearsold children's language development at integrated classes in preschool education according to the requirements of basic program preschool child's development "I am in the world" in theoretical and practical aspects.

Key words: speech development, integrated lessons, basic program of preschool child's development «Я у Світі».

Автор обосновывает особенности реализации задач речевого развития детей 6 года жизни на интегрированных занятиях в дошкольном учебном заведении в контексте требований Базовой программы развития ребенка дошкольного возраста «Я в Мире» в теоретическом и практическом аспектах.

Ключевые слова: речевое развитие, интегрированные занятия, Базовая программа развития ребенка дошкольного возраста «Я у Світі».